

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod međunarodnom licencom Creative Commons Attribution 4.0.

DVIJE RIJEČKE JEZIKOSLOVKE O DVOJICI OTOČKIH JEZIKOSLOVACA

STOLJEĆA HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI
(knjiga br. 135, ur. Josip Lisac)

DRAGUTIN ANTUN PARČIĆ – IZABRANI RADOVI I PISMA
(priredila Silvana Vranić)

MARCEL KUŠAR – IZABRANI RADOVI I PISMA
(priredila Lada Badurina)

Zagreb: Matica hrvatska, 2017.

Dobro smo upoznati s činjenicom da je vrijeme u kojemu živimo nesklo humanističkim znanostima, da je hrvatsko izdavaštvo u krizi te da su nas, u nacionalnim razmjerima, zahvatili globalni problemi današnjice od kojih posebno *obolijevaju* znanost, kultura i obrazovanje. Zadatak je ovoga nevelikog teksta upoznavanje čitatelja s novom i važnom knjigom hrvatske filologije za čiji je izlazak u 2017. godini zaslužna Matica hrvatska. Knjigu br. 135 iz edicije *Stoljeća hrvatske književnosti* uredio je Josip Lisac, a njezin je sadržaj rezultat (plod) višegodišnjega istraživačkog rada dviju priređivačica – Silvine Vranić i Lade Badurine – uvaženih riječkih jezikoslovki i sveučilišnih profesorica. Jezikoslovnu kroatisti-

ku bitno su unaprijedile, svaka iz svojega znanstvenoistraživačkog kuta – jezičnopovijesnoga, dijalektološkoga, standardološkoga – stoga nas ne treba čuditi što su se u motrenoj knjizi posvetile oblikovanju filoloških portreta dvojice znamenitih hrvatskih filologa.

Knjiga je sazdana od dviju temeljnih tematskih cjelina – *Parčičeve* (str. 9–152) i *Kušarove* (str. 153–290) – otvorenih komunikativnim i s pravilima struke usklađenim predgovornim studijama priređivačica. Silvana Vranić zaslužna je za nastanak cjeline posvećene Dragutinu Antunu Parčiću, a Lada Badurina oblikovala je drugi dio knjige koji je posvećen Marcelu Kušaru. Predgovorne su studije (str. 11–45, 155–173) popraćene životopisima i bibli-

ografijama motrenih autora (str. 47–51, 175–180), a potom i prikazima (sekundarne) literature koja izrasta na spomenutim temeljima (str. 52–64, 181–183). Srž svake cjeline predstavljaju pomno birani prilozii dvojice svestranih hrvatskih filologa (str. 67–149, 185–288). Riječ je o reprezentativnim uzorcima tekstova koji su preuzimani iz objavljenih djela autora kao i iz njihove prepiske sa suvremeniciima i suradnicima (V. Jagić, J. J. Strossmayer, F. Rački, I. Kostrenčić).

Silvana Vranić napominje kako su Parčićeva djela u ovoj knjizi predstavljena tematski, a ne kronološki, što znači da izviru iz nekoliko dominantnih istraživačkih područja unutar njegove cjelovite (i svestrane) filološke djelatnosti.

Nadalje, priređivačica je temeljito analizirala Parčićeve *glagoljske* (paleoslavističke/paleokroatističke), leksikografske i gramatikografske prinose, i to u uvodnoj studiji cjeline koja okuplja i *na svjetlost dana* iznosi najvažnije naslove iz Parčićeve rukopisne i tiskopisne filološke ostavštine. Stranice su ovoga dragocjenog izdanja zabilježile sadržaj pisma koja je Parčić upućivao svojim suvremeniciima, ponajprije Franji Račkomu, biskupu Strossmayeru i Vatroslavu Jagiću. Ujedno, Matičina su *Stoljeća hrvatske književnosti* obožavana ulomcima iz Parčićevih rječnika i gramatika, književnih prije-

voda i filoloških rasprava. Njegova prepiska sa suvremeniciima obuhvaća razdoblje od 1869. do 1893. godine, odnosno vrijeme tijekom kojega je – kao ćirilometodijanac – marljivo radio na obnovi hrvatskoga (novo) crkvenoslavenskog jezika, točnije na sastavljanju, uređivanju, korigiranju i otiskivanju *novih* hrvatsko-glagoljskih liturgijskih knjiga među kojima posebno mjesto zauzima *Rim'ski misal' slavên'skim ezikom'* iz 1893. U spomenutim su pismima (str. 126–149) apostrofirana pravopisna i jezična pitanja otvorena u postupku uređivanja 19-stoljetnih crkvenoslavenskih liturgijskih knjiga, no Parčić je svoje stavove o jezičnome i pismovnome identitetu *novih* liturgijskih knjiga i javno izrazio u polemičkome tekstu *Za obstanak glagoljice* (str. 67–81) koji je 1882. objavljivan u *Katoličkoj Dalmaciji*.

Čitatelje zainteresirane za Parčićevu leksikografsku djelatnost obradovat će izabrana građa iz njegovih rječnika – *Rječnika ilirsko-talianskoga* iz 1858. (str. 83–86), potom *Rječnika talijansko-slovinškoga (hrvatskoga)* iz 1887. (str. 88–95) te rječnika *Vocabolario croato-italiano* iz 1901. (str. 100–116) koji za mnoge autore predstavlja vrhunac njegova leksikografskoga rada. Doneseni su k tomu i ulomci iz Parčićeve zapažene gramatike hrvatskoga jezika pod naslovom *Grammatica della lingua slava (illirica)* (1873, 1878), a za ovo

su izdanje načinjeni prvi prijevodi njegovih predgovora spomenutoj *Gramatici i Rječniku talijansko-slovenskomu (hrvatskomu)* iz 1868. i 1887. godine. Parčićeve predgovore s talijanskoga je na hrvatski jezik preveo Valter Tomas, pospješivši na taj način komunikativnost čitavoga izdanja. Povrh svega, izabranim je radovima pridružen Parčićev prijevod uvodnoga pjevanja Danteova *Pakla* (s talijanskoga na hrvatski jezik) koji je objavljen 1875. godine (str. 119–125). Iako je godinama bio posvećen zahtjevnoj crkvenoslavenskoj obnoviteljskoj misiji, a kao pripadnik Zagrebačke filološke škole i zadarsko-dalmatinskoga jezikoslovnog kruga i postupku izgradnje hrvatskoga jezika na svim razinama i za sve funkcije, Parčić – kako vidimo – nije zanemario ni ostale stvaralačke aktivnosti za koje je bio nadaren, prije svega prevođenje i književni rad.

Unutar predgovorne studije posvećene životu i djel(ovanj)u Marcela Kušara Lada Badurina napominje kako smo tomu vrsnomu hrvatskom filologu dužni posvetiti punu i nepodijeljenu istraživačku pozornost, na što nas nuka literatura koja se njime bavi (str. 181–183), odnosno činjenica da se o Kušaru dosada razmjerno malo pisalo. Njega je, kao i Parčića, krasila vrlina svestranosti, pa se bavio poviješću hrvatskoga jezika, dijalektologijom, standardologijom, napose pravopisnom nor-

mom, narodnom književnošću i folkloristikom, opisivanjem jezika i stila hrvatskih pisaca, a k tomu se – dodaje Badurina – okušao i u leksi-kografskome radu.

Izbor iz Kušarovih objavljenih djela i pisama zasnovan je na načelu reprezentativnosti, a otvoren je ulomkom iz njegove zapažene rasprave *Povijest razvitka našega jezika hrvackoga ili srpskoga od najdavnijih vremena do danas* koju je, pišući o razvoju hrvatskoga fonološkog sustava i o povijesnoj morfologiji, objavio u Dubrovniku 1884. (str. 185–194). Iako je spomenuta rasprava oblikovana na samome početku Kušarove znanstvene (jezikoslovne) karijere, nije dugo čekala na pozitivnu ocjenu koju joj je uputio vodeći slavist onoga vremena Vatroslav Jagić. Slijedi ulomak iz, mnogi će autori istaknuti, najznačajnije Kušarove studije koja je pod naslovom *Nauka o pravopisu jezika hrvackoga ili srpskoga (fonetičkom i etimologijskom)* objavljena davne 1889. (str. 197–208). Njoj je pak veliko priznanje, u predgovoru svoga *Pravopisa* 1892, odao Ivan Broz. Čitatelji će se nakon susreta s ulomkom iz teksta *Dubrovčani, jesu li Hrvati?* – koji je *svjetlo dana* ugledao 1892. (str. 209–235) – uvjeriti kako je Kušar bio i vrstan polemičar, sposoban za argumentirano suprotstavljanje stavovima o povijesnome i jezičnome srpstvu Dubrovnika koje su za-

stupali članovi Srpske dubrovačke akademske omladine. Slijede oda-brane stranice njegova predgovora pripovijesti *Marija Konavoka* dubrovačkoga književnika i biskupa Mata Vodopića (str. 237–245), praćene ulomcima iz dvaju autorovih kasnijih djela kojima se predstavlja kao dobar poznavatelj narodne književnosti, uopće folkloristike. Riječ je o predgovoru iz knjige *Narodne pripovijesti mitične* (1907) te o ulomcima iz njegova leksikografskoga djela *Narodno blago* (1934), točnije rječnika koji na makrostrukturnoj i mikrostrukturnoj razini nosi mnogo posebnosti (str. 247–278). Izbor iz Kušarove filološke ostavštine zaključen je prikazom pisama koja je uputio Vatroslavu Jagiću i Ivanu Kostrenčiću između 1882. i 1893. godine (str. 281–288).

Na odjavnim se stranicama knjige nalazi za svakoga čitatelja važno i korisno poglavlje pod naslovom *Prilozi*. Čine ga *Tekstološke napomene* (str. 293–298), *Tumač imena i izraza* (str. 299–329), *Rječnik* (str. 330–337) i *Kazalo imena* (str. 338–344), odnosno prilozi koje je oblikovala

redaktorica Nataša Debgović, a uz pomoć kojih se postižu jasnoća i ujednačnost zastupljenih tekstova.

Iako je djelatnost ovom knjigom predstavljenih autora važna za razumijevanje hrvatske jezikoslovne misli (i prakse) iz druge polovine 19. i prve polovine 20. stoljeća, o dvojici se hrvatskih filologa (jezikoslovaca) – Dragutinu Antunu Parčiću (1832.–1902.) i Marcelu Kušaru (1858.–1940.) – čije su *ljetopisne crtice* vezane za otoke Krk i Rab, dosada razmjerno malo pisalo ili se pisalo selektivno, i to tako što su se autori zanimali za opis i analizu odabranih znanstvenih priloga, bez nastojanja za oblikovanjem njihovih cjelovitih filoloških portreta.

Veseli nas što možemo ustvrditi kako je knjiga br. 135 iz edicije *Stoljeća hrvatske književnosti* koju su priredile znanstvenice Vranić i Badurina promijenila zatečeno stanje. Pruživši Parčiću i Kušaru zasluženu istraživačku pozornost, ona je, na posljetku, *vratila pozamašan dug* koji je u hrvatskoj filologiji pamćen i bilježen godinama nakon Parčićeva i Kušarova odlaska.

Vera Blažević Krezić